

Posudek diplomové práce: Jaromír Mrňka: Proměny společnosti v pohraničí českých zemí na příkladu okresů Šumperk a Zábřeh 1945 – 1960. Ústav hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha 2013, 180 stran + přílohy.

Autor ve své diplomové práci dokumentuje a popisuje proces vytváření tzv. „nové společnosti“ v českém pohraničí od konce druhé světové války do konce padesátých let dvacátého století, kdy pohraniční oblasti českých zemí procházely zásadními národnostními, sociálními a demografickými změnami spojenými s migračními a transformačními procesy, které se navíc odehrávaly na pozadí hluboké politické a ekonomické přeměny celého československého státu. Svůj výzkum autor soustředil do dvou severomoravských pohraničních okresů Šumperk a Zábřeh, které mu posloužily jako základna pro své analýzy a závěry. Nejedná se ovšem o typickou regionální studii, která popisuje vývoj lokální oblasti na pozadí velkých událostí, ale autor se zde snažil spíše celospolečenská a obecná témata tehdejší doby popsat na vybraných příkladech ve sledovaném regionu.

Již při čtení úvodní kapitoly je zřejmé, že autor se velmi dobře orientuje v dané problematice, vyzná se v místních reáliích, má solidní přehled o dosavadním bádání jak na regionální, tak i obecné úrovni. Především se ale snaží danou problematiku metodologicky uchopit a rekonstruovat postupem, který nekopíruje tradiční badatelské koncepce, interpretační rámce a výkladové schémata. Práce tak není pouze popisná, jako je to obvyklé u většiny prací tohoto typu výstupu, ale autor si vytvořil vlastní badatelský postup, založený především na rekonstrukci „dobových diskursů“, zvláště analýzy tehdejšího jazyka jeho hlavních aktérů: příslušníků tehdejších mocenských „elit“ i prostých občanů a na interpretaci dobových písemností a periodik, jež představují nejen potřebné faktografické údaje k vytvoření historické rekonstrukce, ale svým obsahem, volbou slov a stylistikou přibližují atmosféru doby a tehdejší každodennosti. Autor si je těchto atributů vědom, což deklaruje častými citacemi dobových písemností, ať již v hlavním textu nebo poznámkovém aparátu.

Po formální i obsahové stránce splňuje tato práce všechny předepsané předpoklady pro tento typ výstupu. Struktura práce je členěna jasně a přehledně. Chronologické členění je logické. Také autorova stylistika je dobrá. Poznámkový aparát má standartní parametry, stejně jako seznam použitých pramenů a literatury, práce je doprovázená pěknou doprovodnou přílohou. V seznamu zkratk se ovšem vyskytl údaj, který bych považoval za chybný. Zkratka OSK se běžně užívá pro označení okresní správní komise, nikoliv osidlovací komise. To je ovšem jen drobnost. Přesto bych vznesl ještě několik menších připomínek a drobných výtek, které však nejsou zásadního rázu a mohou sloužit spíše jako námět k diskuzi.

V názvech kapitol autor hojně využívá citací z dobových pramenů, což je jistě oživení jinak veskrze odborného textu, avšak tyto citace v názvech kapitol bych doporučil relativizovat použitím uvozovek či zvolením jiného typu písma, aby bylo zcela zřejmé, že se s nimi autor názorově neztotožňuje nebo nepředstavují jeho stanovisko (např. „U nás to skřípe“; „Láska k půdě mě stále láká“). Jazyk autora je odborný, místy až příliš akademický, což ale odpovídá druhu výstupu této práce. Pro běžného čtenáře by v případě jeho publikování však mohl být v některých částech textu složitý. Na můj vkus se v textu, zvláště jeho první třetině až příliš často a ne vždy zcela účelně objevuje slovo „diskurs“, například na straně 42 autor tento termín použil dokonce třikrát v jedné větě. Někde se zase zbytečně opakuje, například stejnou informaci i se stejným odkazem (spojenou s vysvětlením vnímání právě onoho „diskursu“) uvedl autor dvakrát a to na stranách 25 a 42.

Přestože si autor zachovává při výkladu látky náležitý badatelský odstup a nesklouzává k povrchním soudům nebo hodnocením, některé výklady se mohou jevit jako přinejmenším diskutabilní. Zastavil bych se například u interpretace výsledků prvních poválečných voleb v roce 1946 v šumperském okrese, kde KSČ získala 41, 9 % hlasů, z čehož pak autor odvozuje: „*Obyvatelstvo šumperského okresu, v jehož rámci převažovali noví osídlenci a dělnictvo, bylo ve svých politických preferencích bližší pohraničním územím českých zemí.*“ (s. 36). Volební zisk komunistů na Šumpersku ovšem jen lehce převyšuje celostátní průměr (40, 2%) a pro srovnání s celým českým pohraničím je naopak výrazně podprůměrný a proto bych se spíše ptal, proč v tomto nově osídleném okrese nedosahoval volební výsledek komunistů takových zisků jako v dalších nově osídlených okresech.

Autor v úvodu uvádí, že svoji práci vedl dvěma základními liniemi, a to rekonstrukcí dobových diskursů pro období 1945-1948 prostřednictvím dobového periodika *Moravský sever*, pro období komunistické diktatury pak dobový diskurs rekonstruoval především ze zachovalých dobových výpovědí komunistických funkcionářů. Oba příklady mají svoje opodstatnění, přesto bych je nepřeceňoval do té míry, že poskytují skutečně reprezentativní obraz dané doby a pokoušel bych se je proto více konfrontovat i s dalšími prameny. Pro přiblížení dobové atmosféry a proměny historické každodennosti, kterou se autor pokouší vcelku zdařile rekonstruovat, by mohlo být použito i dalších relevantních pramenů jako jsou výpovědi pamětníků, obecní kroniky nebo další lokální periodika (závodní časopisy, zemědělské noviny ap.). Z archivních pramenů lze pro tuto látku ještě mnohé vytěžit například z fondů Národní fronty, zvláště pak krajských a okresních a místních akčních výborů Národní fronty působících v prvních letech komunistické diktatury.

Celkově je ovšem předložená diplomová práce na velmi dobré úrovni a jsem přesvědčen, že po provedení patřičných úprav a jazykových korektur by mohla být rovněž publikována v některém regionálním periodiku. Doporučuji proto diplomovou práci Jaromíra Mrňky k přijetí a ohodnotit známkou **v ý b o r n ě**.

V Brně 31. srpna 2013

Mgr. David Kovařík, Ph.D.